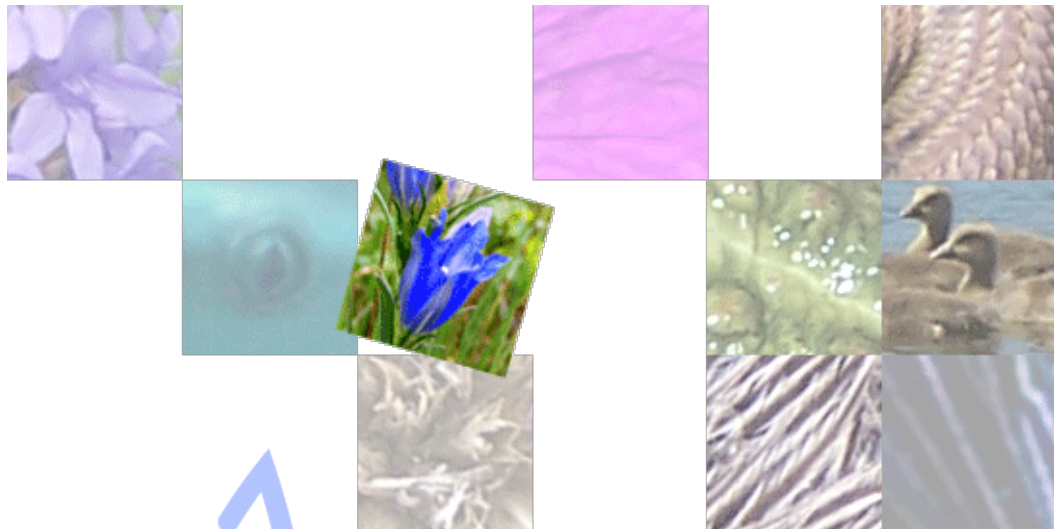

ECOquickscan

ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap

Nader onderzoek flora en fauna

Kessler Park 1 te Rijswijk

Nader onderzoek flora en fauna

Kessler Park 1 te Rijswijk

Opdrachtgever
Contactpersoon LBP|SIGHT
mevrouw M.I. Huizer MSc

Projectnummer
Datum
Auteur
Goedgekeurd door 19139
7 december 2020
A. Nieuwenhuis MSc
ing. D.A. Riemer

Wijze van citeren Nieuwenhuis, A., Nader onderzoek flora en fauna Kessler Park 1 te Rijswijk. *ECOquickscan*, ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap, Loo, 2020.

Het Netwerk Groene Bureaus is de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus.

ECOquickscan ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap
't Grieth 10 | 6924BJ Loo (Gld) | T 026-3034219 | info@ecoquickscan.nl | www.ecoquickscan.nl | KvK: 75203901

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Gebiedsbeschrijving en beoogde ingrepen	1
1.3	Leeswijzer	2
2.	WETTELIJK KADER	3
2.1	Soortenbescherming	3
3.	ONDERZOEKSMETHODIEK	4
3.1	Vleermuizen	4
4.	RESULTATEN	6
4.1	Vleermuizen	6
4.1.1	Foeragegedrag	6
4.1.2	Vaste vliegroutes	7
4.1.3	Kraamverblijfplaatsen	7
4.1.4	Zomerverblijfplaatsen	7
4.1.5	Paarverblijfplaatsen	7
4.1.6	Winterverblijfplaatsen	7
5.	CONCLUSIE	9
5.1	Beschermde soorten	9
5.2	Consequenties	9
5.3	Aanbevelingen	10

Bijlagen

Bijlage 1	Literatuurlijst
Bijlage 2	Wet natuurbescherming
Bijlage 3	Gebiedsfuncties voor vleermuizen

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

In Rijswijk (gemeente Rijswijk, provincie Zuid-Holland) is aan Kessler Park 1 de herontwikkeling van een kantorencomplex met laboratoria van Shell beoogd. In het kader van de beoogde ontwikkelingen heeft LBP|SIGHT, op basis van een eerder uitgevoerde quick scan flora en fauna (Gunnink, 2019), aan ecologisch adviesbureau *ECOquickscan* verzocht een nader onderzoek uit te voeren naar vleermuizen (met name naar gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger). In het voorliggende rapport worden de resultaten en conclusies van dit onderzoek weergegeven.

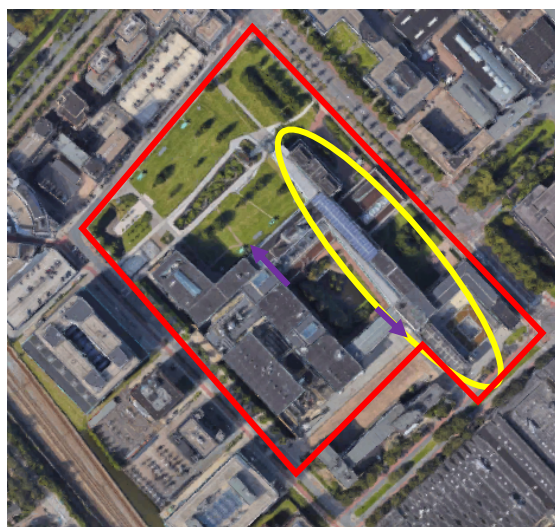
1.2 Gebiedsbeschrijving en beoogde ingrepen

Het plangebied ligt in het zuiden van de bebouwde kom van Rijswijk. Rijswijk wordt omsloten door Den Haag (ten noorden en oosten), Delft, (ten zuiden) en Wateringen (ten westen). Voorbij Wateringen ligt de kassenbouw van het Westland. De A4 ligt ten zuiden en de A12 ten noordoosten van het plangebied.

Het plangebied ligt in de wijk Plaspoelpolder welke bestaat uit kantoorpanden en bedrijven. Het openbaar groen kenmerkt zich door enkele grotere lijnelementen welke bestaan uit grasvelden met solitaire bomen en eventueel een watergang voor afwatering. De A4 ligt op een paar honderd meter zuidwaarts. Ten (zuid)westen ligt Rijswijk Station en een spoorlijn met een korte watergang. Het plangebied ligt aan Kessler Park, Volmerlaan, Visseringlaan en Lange Kleiweg.

Het plangebied bestaat uit een groot kantorencomplex en een stuk onbebouwd terrein. Het complex kent verschillende delen met een binnentuin. De gevels bestaan uit glas, staal, kunststof, plaatmateriaal en gladde gepolijste tegels. Aan de zuidzijde is een enkel stukje opgetrokken uit baksteen. De dakrand bestaat voor een groot deel uit beton of heeft een kunststof afwerking. Het dak bestaat uit een bitumen laag en de verschillende dakopbouwen bestaan uit plaatmateriaal, en/of kunststof. In de binnentuin is een vijver aanwezig en staan enkele struiken. Op het onbebouwde deel staan bomen en is een loopbrug naar de ondergrondse parkeergarage gemaakt. Aan de westzijde is een korte, enkeldiepe watergang aanwezig zonder enige begroeiing van water- en oeverplanten.

De plannen voor de herontwikkeling bestaan hoofdzakelijk uit omvorming; Het gedeelte langs de Volmerlaan wordt getransformeerd naar woningen. De overige delen van het

De gele cirkel geeft de transformatie naar woningen aan. De paarse pijlen geven de doorgang aan, waar dus een deel wordt gesloopt.

complex blijven kantoren, maar worden wel verbouwd. Mogelijk komt er ook een school in het complex. Er worden twee doorgangen naar de binnentuin gemaakt zodat deze vrij toegankelijk is. De precieze uitvoering hiervan is nog niet bekend, maar er zal dus een klein deel gesloopt worden.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de natuurwetgeving. Hoofdstuk 3 gaat in op de toegepaste onderzoeksmethode(s). De resultaten van het onderzoek komen aan bod in hoofdstuk 4. In de conclusies, beschreven in hoofdstuk 5, wordt duidelijk wat de consequenties zijn naar aanleiding van het onderzoek.

2. WETTELIJK KADER

Bescherming in het kader van de natuur wet- en regelgeving is op te delen in gebieds- en soortenbescherming. Bij gebiedsbescherming heeft men te maken met de Wet natuurbescherming (hoofdstuk 2) en het Natuurnetwerk Nederland. Soortenbescherming is geregeld in hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming. In bijlage 2 is een uitgebreidere toelichting opgenomen bij de soort- en gebiedsbescherming zoals opgenomen in de Wet natuurbescherming.

Het nader onderzoek naar vleermuizen voor het project Kessler Park 1 te Rijswijk is uitgevoerd in het kader van soortenbescherming (hoofdstuk 3) van de Wet natuurbescherming.

2.1 Soortenbescherming

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming bepalend. Soortenbescherming is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Er wordt onderscheid gemaakt tussen internationaal beschermde soorten en nationaal beschermde soorten. Van de nationaal beschermde soorten kan de beschermde status per provincie verschillen. Provincies hebben de bevoegdheid om bij provinciale verordening vrijstelling te verlenen aan (algemeen voorkomende) soorten.

Het beschermingsregime is verschillend voor zowel de internationaal beschermde soorten (vogel- en habitatrichtlijn soorten) als de nationaal beschermde soorten.

Tevens kent de Wet natuurbescherming een zorgplicht, zowel voor soorten als hun (beschermde) leefgebied.

3. ONDERZOEKSMETHODIEK

Het inventariseren van flora en fauna gebeurt, indien beschikbaar en toepasbaar, aan de hand van protocollen of 'vaste' inventarisatiemethodes. Deze methodes leiden vaak tot een goed beeld van de te onderzoeken soort of soortgroep in het plangebied. Indien mogelijk wordt dan ook volgens deze breed geaccepteerde onderzoeksmethode(s) geïnventariseerd. Hieronder wordt per soort of soortgroep de onderzoeksmethode(s) weergegeven.

3.1 Vleermuizen

Het onderzoek is uitgevoerd conform het protocol voor het inventariseren van vleermuizen (afgekort "vleermuizenprotocol") dat is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdierverseniging VZZ, in overleg met de Dienst Landelijk Gebied en de Gegevensautoriteit Natuur. In het vleermuizenprotocol worden verschillende onderzoeksperioden onderscheiden naar de verschillende functies (zie bijlage 3) dat een gebied kan hebben voor vleermuizen. Binnen het plangebied is onderzoek uitgevoerd naar kraam- en paarverblijfplaatsen. Het onderzoek naar kraam- en paarverblijfplaatsen geeft ook inzicht in andere mogelijk belangrijke functies van het plangebied voor vleermuizen.

Het onderzoek naar vleermuizen vindt plaats met behulp van een batdetector (een apparaat dat ultrasone vleermuisgeluiden omzet in voor het menselijk oor hoorbare geluiden). Met meerdere personen¹ (uitgerust met een Peterson D240x) is op 9 juni, 7 juli, 14 juli, 18 augustus en 10 september 2020 onderzoek gedaan naar kraam- en paarverblijfplaatsen. Het onderzoek heeft zowel rond zonsopgang (ochtendonderzoek) als rond zonsondergang (avondonderzoek) plaatsgevonden. 's Ochtends wordt voornamelijk gekeken naar zwermgedrag nabij de verblijfplaats. In de avond wordt gekeken naar uitvliegers en tijdens het paarseizoen wordt geluisterd naar roepende mannetjes vanuit of in de nabijheid van de verblijfplaats.

Weersomstandigheden

Onderzoek naar vleermuizen is sterk gebonden aan weersomstandigheden, als het bijvoorbeeld hard waait of de temperatuur te laag is verlaten vleermuizen hun verblijfplaats niet. Hieronder staan de weersomstandigheden ten tijde van het onderzoek.

Datum	Tijdstip onderzoek	Temperatuur	Windkracht	Onderzoeksomstandig- heden
9 juni 2020	03:20 - 05:26	11 °C	3 Bft	Optimaal
7 juli 2020	22:00 - 00:05	15 °C	1 Bft	Optimaal
14 juli 2020	21:45 - 23:58	16 °C	1 - 2 Bft	Optimaal
18 aug. 2020	22:00 - 00:05	20 °C	1 Bft	Optimaal
10 sept. 2020	22:00 - 00:00	12 °C	1 Bft	Optimaal

Weersomstandigheden ten tijde van het onderzoek naar vleermuizen.

¹ Voor de onderzoeksinspanning en inzet van personen is rekening gehouden met de vereisten zoals opgenomen in het Vleermuisprotocol 2017. Binnen ECOquickscan wordt de onderzoeksinspanning altijd bepaald door Haico van der Burgt, ervaren (vleermuis)onderzoeker en ondermeer een actief lid van het vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus.

Periode tussen de avondronden in de zomer

De periode tussen de twee avondronden in de zomer wijkt af van de in het vleermuisprotocol aangegeven minimale periode van 10 dagen voor laatvlieger. Dit komt omdat het de week waarin de eerste ronde gepland stond regende en deze ronde pas 7 juli uitgevoerd kon worden. Er is vervolgens voor gekozen om alle rondes wel in de optimale periode uit te voeren, dus voor 15 juli. Aangezien de laatste avondronde zo laat mogelijk in het seizoen gepland was, heeft dit ertoe geleid dat er voor de tussenliggende periode niet voldaan kon worden aan de suboptimale periode.

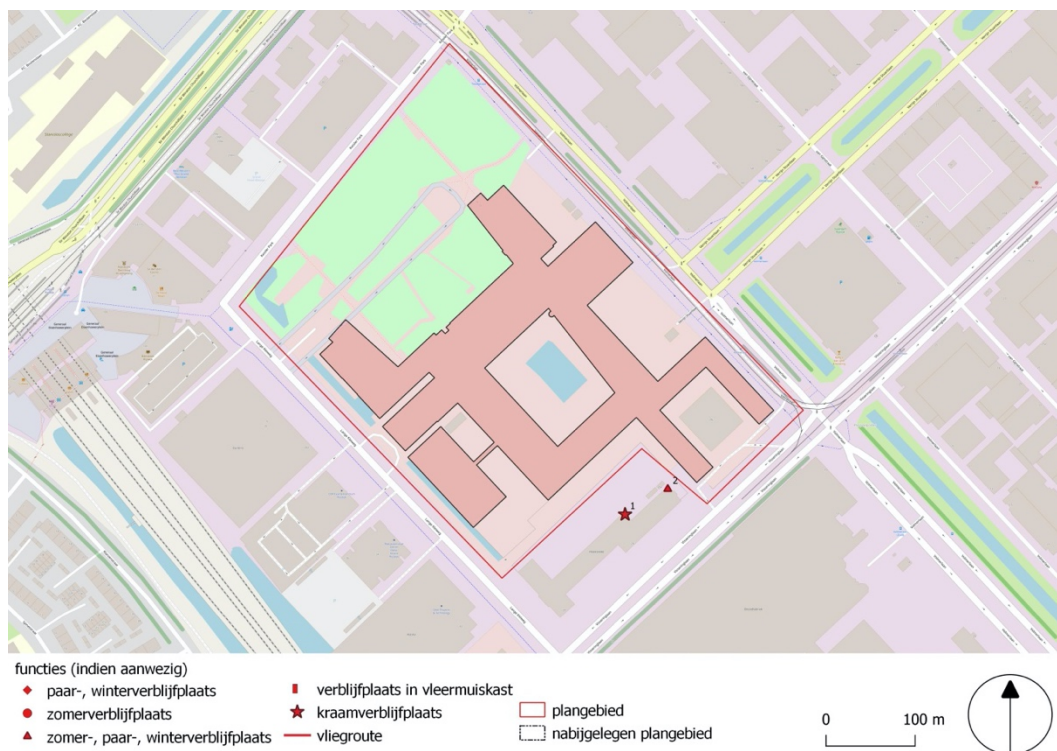
Het onderzoek geeft op basis van expert judgement een goed beeld van de aanwezigheid van laatvlieger in het plangebied. In het westen is een lagere dichtheid van insecten en zijn de prooien kleiner, waardoor de laatvlieger de gehele nacht actief is. Hierdoor is er vaak ook tijdens de ochtendronde nog activiteit van laatvlieger. De ochtendronde op 9 juni geeft daarom voor laatvlieger ook een goed beeld van de aanwezigheid van de soort. Dit betekent dat er drie rondes zijn uitgevoerd waarbij activiteit van laatvlieger kon worden waargenomen, waarbij ook aan de gewenste spreiding van tenminste 30 dagen voor kraamverblijfplaatsen is voldaan. Daarnaast blijkt uit de quick scan dat er voornamelijk kleine verblijfplaatsen werden verwacht en dat laatvlieger niet kon worden uitgesloten, maar dat de soort zelf ook niet verwacht werd. Tijdens geen van de onderzoeks rondes, ook niet de ochtendronde of de rondes in het najaar, zijn waarnemingen van laatvlieger gedaan. Dit voldoet dus aan de verwachtingen die gesteld zijn in de quick scan. Tijdens het nader onderzoek is een goed beeld gevormd van het gebruik van het plangebied door vleermuizen, waaronder ook laatvlieger.

4. RESULTATEN

Het nader onderzoek voor het project Kessler Park 1 te Rijswijk heeft het onderstaande resultaat opgeleverd.

4.1 Vleermuizen

Het nader onderzoek naar vleermuizen bestaat uit twee delen. Op de eerste drie onderzoeksmomenten is het voorkomen van kraamverblijfplaatsen onderzocht. Dit onderzoek heeft ook inzicht gegeven in het voorkomen van zomerverblijven, vliegroutes en het foerageergedrag van vleermuizen. De twee onderzoeksmomenten in augustus en september hebben inzicht gegeven in het voorkomen van paar- en winterverblijfplaatsen.

Verblijfplaatsen van vleermuizen binnen en in de directe omgeving van het plangebied (bron kaartondergrond: OpenStreetMaps).

Op de bovenstaande afbeelding zijn de waarnemingen van alle vijf de onderzoeksmomenten bijeengebracht. Het aantal vleermuizen dat gebruik maakt van het gebied is hieronder tekstueel uitgelegd.

4.1.1 Foerageergedrag

Tijdens het onderzoek zijn drie vleermuissoorten waargenomen, namelijk gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) en rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*).

De ruige dwergvleermuis is eenmalig op 18 augustus 2020 overvliegend waargenomen. De rosse vleermuis is een enkele keer hoog overvliegend waargenomen gedurende het onderzoek. De gewone dwergvleermuis is in kleine aantallen tijdens alle onderzoeksrondes in het plangebied waargenomen. In totaal foerageren in en aansluitend aan het plangebied tussen de één tot drie exemplaren. Vanwege de beperkte activiteit in (de omgeving van) het plangebied is een essentiële foerageerfunctie van het plangebied of de omgeving ook uit te sluiten. De meeste activiteit was langs de Lange Kleiweg die de zuidwestgrens van het plangebied vormt en boven het water iets verderop.

4.1.2 Vaste vliegroutes

Binnen en direct aansluitend aan het plangebied zijn geen essentiële vliegroutes waargenomen.

4.1.3 Kraamverblijfplaatsen

Binnen het plangebied zijn geen kraamverblijfplaatsen aangetroffen. Wel is op 9 juni en 14 juli 2020 een kraamverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis vastgesteld bij het naastgelegen gebouw (zuid) aan de Visseringlaan 26. De kraamverblijfplaats bevindt zich aan de noordwestzijde van het pand (dus aan de zijde van het plangebied) en de invliegopening is een open stootvoeg vlak onder de dakrand. De grootte van de kraamgroep is geschat op 20 à 30 dieren.

4.1.4 Zomerverblijfplaatsen

Binnen het plangebied zijn geen zomerverblijfplaatsen aangetroffen. Wel is op 9 juni 2020 een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis in hetzelfde pand als de kraamverblijfplaats aangetroffen (Visseringlaan 26). Er is één gewone dwergvleermuis ingevlogen op de noordelijke kopgevel. De exacte locatie kon niet worden vastgesteld.

4.1.5 Paarverblijfplaatsen

Binnen het plangebied zijn geen paarverblijfplaatsen aangetroffen. Tijdens het onderzoek is op 18 augustus en 10 september 2020 buiten het plangebied baltsgedrag van de gewone dwergvleermuis waargenomen. De paarverblijfplaats komt waarschijnlijk overeen met de waargenomen locatie van de zomerverblijfplaats (Visseringlaan 26). Mannetjes bezetten vaak al vroeg in het jaar hun paarverblijfplaats, zodat deze niet kan worden overgenomen door een ander mannetje.

4.1.6 Winterverblijfplaatsen

De gebouwen zijn ongeschikt als massawinterverblijfplaats (Gunnink, 2019). De afwezigheid van zwermactiviteiten aan het eind van de onderzoeksrondes van het najaarsonderzoek bevestigt dit.

Kleine winterverblijfplaatsen van soorten die in gebouwen (woningen) overwinteren, zoals de gewone dwergvleermuis, zijn niet tot nauwelijks te onderzoeken. De aanwezigheid van paarverblijfplaatsen is voor de gewone dwergvleermuis vaak een indicatie dat gebouwen ook geschikt zijn als winterverblijfplaats voor een kleine groep of solitair overwinterde gewone dwergvleermuizen. Afhankelijk van het type bebouwing zijn deze winterverblijfplaatsen alleen geschikt in milde winters of ook tijdens strenge vorst (vaak alleen als vleermuizen gebruik kunnen maken van ruimtes in de spouw of op zolder).

Aangezien er geen zomer- of paarverblijfplaatsen zijn vastgesteld in het plangebied is het onwaarschijnlijk dat er kleine winterverblijfplaatsen van solitair overwinterende vleermuizen in de bebouwing aanwezig zijn.

5. CONCLUSIE

Uit de resultaten voor het project Kessler Park 1 te Rijswijk kunnen de onderstaande conclusies getrokken worden.

5.1 Beschermde soorten

In het plangebied is nader onderzoek uitgevoerd naar vleermuizen. Hierbij zijn geen verblijfplaatsen en/of andere essentiële functies van vleermuizen aangetroffen.

Wel zijn er tijdens het nader onderzoek één kraamverblijfplaats en één zomer- en paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis buiten het plangebied waargenomen.

5.2 Consequenties

In het plangebied zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Negatieve effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen zijn, bij de herontwikkeling van het plangebied, uit te sluiten.

Een tweetal algemene voorwaarden is vanuit de Wet natuurbescherming - hoofdstuk 3 altijd van toepassing:

- In het broedseizoen van vogels mogen, zonder controle voorafgaand door een ecooloog, de vegetatie, bosjes en opstallen in het plangebied niet worden verwijderd. De start van werkzaamheden tijdens deze periode zouden kunnen leiden tot verstoring, beschadiging of vernieling van nesten, rustplaatsen en eieren. Alle vogels zijn beschermd. Storing van nesten is onder artikel 3.1 (Vogelrichtlijn) toegestaan mits niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort. Voor vogels die ook staan vermeld onder artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, inclusief Verdragen van Bern en Bonn) is verstoren niet toegestaan.
- Op basis van de zorgplicht volgens artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan door:
 - Voortijdig maaien van het plangebied zodat dieren wegtrekken;
 - Het beperken van verlichting tijdens de avonduren in voorjaar, zomer en herfst ten behoeve van vleermuizen en andere nachtdieren. Gezien de locatie van de kraamverblijfplaats aan de Visseringlaan 26 dient hier aandacht aan besteed te worden;
 - Het slopen en rooien starten buiten het voortplantingsseizoen en het winter(slaap)seizoen;
 - Indien de werkzaamheden ook de waterelementen beslaan, het wegvangen van amfibieën en vissen.

5.3 Aanbevelingen

Naast de consequenties die voortkomen uit de Wet natuurbescherming zijn er ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het plangebied, zoals:

- Voor vleermuizen kunnen open stootvoegen aangebracht worden in muren, of vleermuiskasten worden geplaatst in de spouw of tegen de muur op >2,5 meter hoogte;
- Er kunnen neststenen worden aangebracht ten behoeve van huismussen en gierzwaluwen op >2,5 meter hoogte in de muur, of bij een steile dakvorm als dakpannen. Deze beschermde soorten verliezen steeds meer nestmogelijkheden. Het huidige complex is voor deze soort niet geschikt;
- Het planten van bomen en struiken voor vogels en vleermuizen verdient aanbeveling. Het beste zijn, ecologisch gezien, inheemse (autochtone) bes- en bloemdragende struiken en planten;
- Voor insecten kan een insectenhotel, in combinatie met een bloemenweide of grote vaste plantenborder, geplaatst worden tegen de gevel of in de buitenruimte. Een insectenhotel is nuttig voor allerlei insecten en heeft tevens een educatieve functie.

ECOquickscan

ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap

BIJLAGE 1

Literatuurlijst

Gunnink, J.H., Quick scan flora en fauna Kessler Park 1 te Rijswijk. *ECOquickscan*, ecologisch adviesbureau voor natuur en landschap, Loo, 2019.

Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ, (destijds; eerste versie van het protocol) in overleg met de Dienst Landelijk Gebied en de Gegevensautoriteit Natuur, Vleermuizenprotocol, versie 2017.

Websites:

www.vleermuis.net

www.vleermuizenindestad.nl

www.rijksoverheid.nl

BIJLAGE 2

Wet natuurbescherming

Wet natuurbescherming – gebiedsbescherming

Voor gebiedsbescherming is hoofdstuk 2 van de Wet natuurbescherming bepalend. Indien gebiedsbescherming aan de orde is, zijn er verschillende stappen in onderzoek te onderscheiden; Voortoets en afhankelijk van de conclusie in de Voortoets een Verstorings- en Verslechteringstoets of een Passende Beoordeling.

Bij een Voortoets komen de volgende onderdelen aan bod:

- Beschrijving van de bestaande en nieuwe situatie. In het geval van een wijziging van bedrijfsactiviteiten het in beeld brengen van de bestaande situatie en gewijzigde bedrijfsactiviteiten;
- Welke milieueffecten deze (bedrijfs)activiteiten hebben op de omgeving;
- Welke van de soorten en habitats waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden, schade ondervinden;
- Welke (bedrijfsmatige) activiteiten kunnen leiden tot effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied.

Verstorings- en Verslechteringstoets of een Passende Beoordeling:

Indien uit de Voortoets blijkt dat een ruimtelijke ingreep geen negatief effect heeft op het Natura 2000-gebied dan is het onderzoek gereed. Indien uit de Voortoets blijkt dat de ruimtelijke ingreep een negatief effect heeft op het Natura 2000-gebied, maar zeker niet significant negatief dan moet een Verstorings- en Verslechteringstoets worden opgesteld. Indien uit de Voortoets blijkt dat de ruimtelijke ingreep een negatief effect heeft en mogelijk ook een significant negatief effect dan moet een Passende Beoordeling worden opgesteld.

Een Verstorings- en Verslechteringstoets of een Passende Beoordeling is de basis voor de aanvraag van een vergunning.

Wet natuurbescherming – soortenbescherming

Voor soortbescherming is hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming bepalend. Er wordt onderscheid gemaakt tussen internationaal beschermde soorten (Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, verdragen van Bern en Bonn) en nationaal beschermde soorten. Er zijn verbodsbepalingen opgenomen, bepalingen voor algemene vrijstelling en project-specifieke ontheffingen en de belangen die aangetoond dienen te worden om een ontheffing te verkrijgen.

Verbodsbepalingen

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (artikel 3.1)

Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden, te vangen of opzettelijk te storen (tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort). Ook is het verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze vogels te vernielen of te beschadigen, nesten van vogels weg te nemen of eieren te rapen en deze eieren onder zich te hebben.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (artikel 3.5)

Het is verboden in het wild levende dieren (waaronder diverse vogelsoorten) van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen, opzettelijk te verstoren, eieren van dieren opzettelijk te vernielen of te rapen of voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen. Ook is het verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Beschermingsregime andere soorten (artikel 3.10)

Het is verboden in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage van de Wet natuurbescherming, onderdeel A, opzettelijk te doden of te vangen, of vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen. Ook is het verboden vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage van de Wet natuurbescherming, onderdeel B, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Zorgplicht

Naast de bovenstaand beschreven verboden kent de Wet natuurbescherming ook een zorgplicht. In artikel 1.11 is opgenomen dat eenieder voldoende zorg in acht neemt voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving. Deze zorg houdt in elk geval in dat schadelijke handelingen achterwege blijven, dan wel noodzakelijke maatregelen getroffen worden om die schadelijke gevolgen te voorkomen, of voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt worden.

Procedurele consequenties

Voor ruimtelijke ingrepen is het van belang te toetsen of er allereerst sprake is van een overtreding van de verbodsbepalingen. Voor Vogelrichtlijnsoorten is het bijvoorbeeld van belang te beoordelen of een verstoring van wezenlijke invloed is. Voor de nationaal beschermde soorten zijn er per provincie lijsten opgesteld met soorten waarvoor een algemene vrijstelling geldt. Over het algemeen zijn dit de meer algemeen voorkomende soorten zoals het konijn of de vos.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Wet natuurbescherming, hoofdstuk 3. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen) van leefgebieden van beschermde soorten, is ontheffing ex. artikel 3.3, 3.8 en/of 3.10 van de Wet natuurbescherming nodig van Gedeputeerde Staten. Het uitvoeren van een ruimtelijke ingreep, indien er sprake is van een overtreding van één van de bovenstaand beschreven verbodsbepalingen, kan door middel van een goedgekeurde gedragscode of een verkregen ontheffing. Een gedragscode geldt voor zowel de internationaal beschermde soorten als de nationaal beschermde soorten.

In een gedragscode worden gedragslijnen aangegeven die men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Ontheffing is, als wordt gewerkt volgens een

goedgekeurde gedragscode, voor deze soorten alleen nog nodig als werkzaamheden afwijkend van de gedragscode worden uitgevoerd.

Voor een ontheffing zijn procedurele consequenties afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Er zijn drie soorten verbodsbepalingen en gekoppeld aan deze bepalingen zijn er ook drie verschillende beschermingsregimes:

- Soorten van de Vogelrichtlijn;
- Soorten van de Habitatrichtlijn, verdrag van Bern en/of Bonn;
- Nationaal beschermde soorten.

Voor het verkrijgen van een ontheffing moet als eerste een belang worden aangetoond op grond waarvan een ontheffing kan worden verkregen voor het overtreden van de verbodsbepalingen.

Voor Vogelrichtlijnsoorten moet een belang worden aangetoond zoals opgenomen in de Vogelrichtlijn. Voor ruimtelijke ingrepen zijn dat:

- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Veiligheid van het luchtverkeer;
- Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- Ter bescherming van flora of fauna.

Voor Habitatrichtlijnsoorten en soorten van Bern en Bonn:

- Bescherming van de wilde flora of fauna, of instandhouding van de natuurlijke habitats;
- Ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
- Volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor nationaal beschermde soorten:

- In het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daaropvolgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied.

BIJLAGE 3

Gebiedsfuncties voor vleermuizen

De onderstaande definities zijn overgenomen uit het vleermuisprotocol.

Verblijfplaatsen

Alle typen verblijfplaatsen zijn beschermd.

- **Zomerverblijfplaats:**
Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is.
- **Kraamverblijfplaats:**
Een verblijfplaats van een kraamgroep met vrouwtjes met jongen.
- **Paarverblijfplaats:**
Een verblijfplaats of de omgeving daarvan, waar ten minste een baltsend mannetje of meerdere vleermuizen overdag verblijven en paren of komen zwermen. Welk gedrag is waar te nemen, is afhankelijk van de soort. Te herkennen aan zwermgedrag en/of baltsroepen. (Zwermen bij het invliegen komt bij meer verblijfsfuncties voor.)
- **Winterverblijfplaats:**
Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hibernation) gaan. Het betreft bij soorten die jaarrond in hun leefgebied blijven nogal eens een voormalige paarplaats of een andere verblijfplaats. Er zijn bij soorten als gewone dwergvleermuis massawinterverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen voor kleinere groepen te onderscheiden.

Overige elementen

Indien aantasting van de onderstaande elementen het functioneren van een verblijfplaats aantast is bescherming aan de orde.

- **Vliegroute:**
Een vaste route van een vleermuis of een groep van vleermuizen vanaf een verblijfplaats naar een foerageergebied of tussen verblijfplaatsen visa versa.
- **Migratieroute:**
Een vaste route van zomerleefgebied naar winterverblijfplaats of winterleefgebied en visa versa.
- **Foerageergebied:**
Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert.